

Ado Kõögardal Keila kihelkonnaloost 5.

Lehest on pärit 1924. aastal ilmunud, samanimelise raamatust. Algus 4. jaanuari Keila Lehes.

Keila kiriku köstrid

Köstritest ei kõnelda mitte kuigi palju, kuid see vähene, mis kirjutatud, on ülihuvitav meie rahva ajaloole. Juba Dubberchi kirikukatsumise protokoll määrab, et kirikul alati ka usin köster pidi olema. Köster pidi kirikukassast 40 Tallinna marka palka saama, selle eest kirikuteenistusel olema ja viina ning kirikuleiba muretsema. Õpetaja pidi Rootsi maavalitsejat paluma, et köster tüki tühja maad oma ülalpidamiseks saaks, niisama ka, et ta vabaneks talupoja kohustustest või „kümnisest“ kirikuteenrina, nagu see vanade kirikute juures täiesti pruugiks. 1613. ja 1614. a oli köster Hans, kes kiriku kotirahasid arvele tõi. 1627. aastal oli köstri käes „pool neljandikku“ maad; rahas sai köster iga pühapäev kotist 1 rundstüki (ööri), surnute pealt 1 rundstüki, laste ristimise eest 1 rundstüki ja iga laulatuspaari pealt 1 rundstüki.

10. juunil 1632. a palkas

kirikueestseisja Jobst Dunte, Keila mõisa selleaegne kasutaja, ühes oma kaaseestseisja Blasius Hochgrewe ja õpetajaga uue köstri, kelle nimi oli Jaak. Köstri kohus pidi olema igal ajal kirikueestseisjate käskude täitmine kiriku suhtes, kirikuehituste silmaspidamine ja lagunevate kohtade peale eestseisjate tähelepanu juhtimine, peale selle kõigi asjade ustav täitmine, mis muidu köstri kohus. Õpetajale oli köster kohustatud tegema: 2 päeva künniajal ehk kui õpetaja soovis – külviajal, 2 päeva sõnnikuveol, 2 päeva heinaajal, 2 päeva lõikuseajal, 2 päeva sügiskünni ajal; sügisel pidi köster aitama õpetaja regulatiivi vastu võtta; õpetaja soovil pidi ta linnast veini ja kirikuleiba tooma.

Selle kõige eest pidi köster saama: põllud tarvitada, mis köstri käes olid, igal pühapäeval kotirahast 2 rundstüki, iga ristitava lapse pealt kirikus või väljaspool 1 rundstüki, suure kella pealt 2 rundstüki, mõlema väikese kella

pealt a'1 rundstükk, kirikus maetavate talupoegade pealt 1 taalri, saksa surnu pealt 2 taalrit; siis veel jaanipäevast jõuludeni 100 rundstüki ja jõuludest jaanipäevani sama palju.

Kui ühte rundstüki, nagu allpool näha saame, 1 ½ Vene kuldkopikat ja 1 taaler = 48 kuldkopikat arvata, siis sai selleaegne köster umbes 20 kuldrubla rahapalka ja maa peale selle. Et köster õpetajale päevi tegema pidi, õpetaja kirikukutsuja Dubberchi kohustusel köstri talupoja koormatusest vabastada katsuma pidi, köstrid üksnes eesnime järel (Hans, Jaak) kutsuti, siis järel, et köstrid sel ajal lihttalunikud olid. 1694. a räägitakse juba viljamaksust köstrile, mida mitmed mõisad kaua enam täitnud ei olnud. 1711. a räägitakse ka köstri-maja kordaseadmise tarvilikkusest.

Nimepidi on teada kõik köstrid alles peale suure katku a 1710, nimelt 1711–1772 oli Keila köstriks Gustav Tittser, 1772–1809 tema poeg Hindrich Isaak Tittser, 1809. a peale pojapoeg Otto Reinhold

▶ Keila köstrimaja 20. sajandi algul. Hoonele said saatuslikuks sõja-aastad. Lõplikult hävis maja 1944. aastal Keila lahingu järel puhkenud tulekahjus. Täna paikneb köstrimaja asukohas kultuurikeskuse üks osa (toim).

FOTO: ADO KÕÖGARDAL, HARJUMAA MUUSEUMI KOGU

Tittser. Tittserite suguvõsa olevat pärit Saksenist; nad olnud Rootsi kodakondsusest, aadliseisusest ja enne Keila asumist Virumaal mõisaomanikud. Põhjasõja ajal põgenesid Tittserid Virumaalt Keila ühte taluperesse ja Gustav Tittser hakkas Keila köstriks. Viimase Tittseri ajal oli köstri nagu senise eestlaurja elusuur sündmus: 1843. a sai Keila kirik orel ja kogudus seega vajaduslikult uue ametimehe, organisti. Organisti, endise kirjutaja nimi oli Johann Reinhold Reisberg, kes pärastpoole ka köstriks sai,

tema järel ta poeg Richard Edmund Reisberg, kes surmani 18. mail 1910 ametis oli. Jaanuarist 1911. a on köstriks Anton Reinwaldt, kes muusikalise olu edenemise kõrval ka seltskondlikult tegev on. Ranna abikiriku tekkimisega sai sinna ka oma köster ametisse, nimelt Karl Dunkel.

Köstri elukorra parandamiseks lubas õpetaja O. R. Holtz noorem 1803. aastal köstrile osa oma regulatiivi puudest, mis tõendab omalt poolt seda asjaolu, et Keilas õpetaja ja köstri vahel alati on sõbralik vahekord valitsenud.

Köstrimaja.

Köstrimaja ehitamise kohta puuduvad teated. Igatahes oli üks köstrimaja juba Rootsi ajal olemas, sest 1712–1722 katsus õpetaja Wilcken ka köstrimaja korda seada. Vististi on praegune köstrimaja seesama. 1875. a räägitakse jällegi köstrimaja suuremast kordaseadmisest, vähemaid parandusi aga nimetatakse siin ja seal.

HUVITAV

Käredas pakases tondijutte kuulamas

Laupäeva, 26. jaanuari õhtul toimus Keilas midagi iseäralikku.

KADRI ALLER
RETKEJUHT

Nimelt hakkasid vahetult enne seda, kui kirikukell lõi kaheksandat õhtutundi, kogunema kirikuvärvate ette inimesed. Õues oli külma vähemalt 15°C, kuid sellest hoolimata võis näha hulganisti nii täiskasvanuid kui lapsi - kokku oli huvilisi üle 100. Algamas oli MTÜ Oma Retked (Facebook: Ringkäigud Keilas) poolt korraldatud retk Keila kihelkonnast pärinevatest tondijuttudest. MTÜ Oma Retked on Keilas korraldanud loodus- ja koduloolisi retki 2017. aasta suvest alates, kuid seni on osalejate grupid jäänud 10-15 inimese piiridesse. Sestap oli ühtaegu nii üllatav kui rõõmustav näha, kui paljud huvituvad oma kodukandi lugudest.

Retkel edasi antud lood pärinesid Eesti Rahvaluule Arhiivist, kuhu need oli talletatud 20. sajandi esimeses pooles, mil rahvapäriruse kogujad Keila kihelkonna inimeste jutustusi üles kirjutasid. Tondilugude retkel

1. Retkejuht ja jutustaja Kadri Aller
2. Tondijutte oli kuulama tulnud üle saja huvilise

FOTOD: NELE VERHOVTSOVA

pajatati esmalt kirikuaia vaimudega seotud lugusid, sealhulgas kabelis kaarte mängivatest surnud mõisnikest. Seejärel liiguti kirikuaia servast hanereas edasi mööda jõekallast, kust sai kuulda palasid Keila jõe näkkidest. Keilalased, olge valvsad! Siinne jөнәkk pidavat iga 7 aasta tagant omale ohvri nõudma ning ei saa sugugi kindel olla, et 7. aasta taas kätte jõudnud pole. Kui kuullete kunagise veskitammil asukohta juurest jõe põhjast kõmisevat häält, siis ei maksa vetevoogu-

dele liialt lähedale minna.

Järgmisena peatus grupp raudteesilla juures, kus räägiti muuhulgas raudtee kohal hõlivatest surnukirstudest ja Valingu pool nähtud süsimustast kuraditõllast. Kui juhtute neljapäevasel täiskuuööl viimase rongiga Tallinnast Keila poole sõitma, siis heitke Valingu ja Keila vahel kindlasti pilk aknast välja. Võib juhtuda, et näete mõisaproua vaimu valge koguna vankri ja hobustega mööda põldu ringi kihutamas. Poole retke

peal hakkas külmast ilmast tulevalt osa rahvast tagasi koju liikuma. Ka retkejuhil tuli jäätunud sõrmi pidevalt ihu vastas soojas hoida. Jalutuskäigu jätkudes said huvilised veel kuulda lugusid luupainajatest ja libapõdrast. Viimased vaprad said retke lõpuni vastupidamise eest kaasa õpetuse krati valmistamiseks. Nüüd on neil võimalus krati abil oma majanduslikku seisukorda parandada.

MTÜ Oma Retked tänab kõiki tublisid keilalasi, kes pakasest

hoolimata retkele tulid ning loodame, et keegi pärast toda õhtut haigeks ei jäänud. Retke fotograafil Nelel surisesid külma saanud sõrmed veel järgmiselgi päeval. Retkejuhil Kadriil jäi õnneks hääli kõvast häälepaelte pingutusest hoolimata alles. Kogunenud piletitulu kasutab MTÜ suviste loodusretkede jaoks vajaliku inventari soetamiseks: kas nahkhiiredetektori või GPSi ostuks. Ikka selleks, et keilalastele tulevikus jätkuvalt põnevad meelelahutust pakkuda.

Üleskutse: kindlasti on paljud keilalased elu jooksul kuulnud mitmeid Keilaga seotud õudusjutte. Näiteks mina mäletan algkoolipäevilt, kuidas klassivend Eldar bussiekskursioonidel Keila Männikuga seotud pajatusi jagas. Kogume põnevad Keila kandi lood kokku ja talletame Eesti Rahvaluule Arhiivis! Kui teil on põnev lugu, mida jagada, pange see kirja ja saatke aadressil: kadri.aller@gmail.com
Aitäh!